

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВРХОВНИ СУД СРБИЈЕ**

**ПРЕГЛЕД РАДА
ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ**

**СА ОСВРТОМ НА РАД ПОДРУЧНИХ СУДОВА
ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ ЗА 2004. ГОДИНУ**

Београд, 2005. године

Уводне напомене

Прегледом рада Врховног суда Србије обухваћени су подаци о извршењу послова у овом суду у 2004. години као и основне карактеристике о стању послова и проблемима рада свих осталих судова опште надлежности на подручју Врховног суда Србије, према подацима из њихових извештаја.

Рад Врховног суда Србије и осталих судова опште надлежности у 2004. години одвијао се у оквиру Уставом и законом прописане надлежности и био усмерен на обезбеђивање и јачање уставности и законитости као и осигурање предуслова за остварење ових начела - ажурности, ефикасности и квалитета судског рада, те независности у поступању.

* * *

Према оценама из достављених извештаја судови су своје функције у 2004. години вршили у отежаним условима због великог броја непопуњених судијских места у судовима од општинских до Врховног суда, што се у знатној мери одразило на ажурност и укупне годишње резултате рада.

Мада је значајан број судијских места већ био непопуњен и у 2003. години, током 2004. године Народна Скупштина Републике Србије донела је одлуку о престанку судијске дужности за још 65 судија, а поступак за избор нових судија није покретан синхронизовано и трајао је по неколико месеци.

Осим тога, недостатак судијског кадра, како се указује у појединим извештајима, није био изражен само због непопуњених судијских места већ и због неусклађених систематизација са стварним потребама, што захтева њихово преиспитивање у односу на обим послова ради што скоријег повећања систематизованих судијских места у тим судовима.

Из већег броја извештаја може се закључити да и материјални услови рада, у погледу обезбеђивања средстава за редовну делатност, такође нису били адекватни захтевима ефикасног и квалитетног обављања судске функције. Средства за материјалне трошкове а нарочито за посебне намене, где спадају и трошкови кривичног поступка, многим судовима била су недовољна за нормално функционисање јер су достављана врло рестриктивно а и нередовно.

У скоро свим извештајима се, указује на проблем обрачуна и исплате судијских плата, с обзиром да током целе године обрачун није вршен на начин како је то прописано Законом о судијама услед одбијања представника извршне власти да примени одговарајуће одредбе овог закона којим је регулисан, између осталог, и материјални положај судија.

Истовремено се наглашава и неопходност побољшања материјалног положаја осталих запослених у судовима чије су плате недопустиво ниске у односу на обим, одговорност и тежину посла који обављају као и допринос који дају у постизању укупних резултата рада судова. Посебно се указује на лош материјални положај судијских помоћника који обављају део судијског посла.

Од стране одређеног броја судова указује се на веома лоше смештајне услове и техничку неопремљеност, а нерешавање стамбених питања истиче се као проблем у скоро свим извештајима.

Питање безбедности истиче се од стране више судова, а колико је оно актуелно може се закључити и по томе што се потреба за побољшањем безбедносних услова наглашава и од стране Окружног суда у Београду, као највећег суда у Републици, који поступа и у највећем броју веома тешких кривичних предмета (где се суди великим групама оптужених лица), што указује на чињеницу да услови рада судова и у овом погледу нису одговарајући.

У вези са доношењем нових процесних закона оцењује се да ће њихова промена довести до унапређења судског рада јер многа нова законска решења омогућавају брже и ефикасније поступање судова.

На судове у протеклој години није вршен притисак у смислу директног утицаја на одлучивање. Међутим, као и претходне године, у неким извештајима се истиче да је било покушаја од стране носилаца страначких и политичких функција у оквирима локалне самоуправе да, посредно, изношењем паушалних и неаргументованих оцена о раду судова, кадровским и другим питањима, утичу и на поступање у појединим предметима. Наводи се и случај да је представник једне политичке странке, преко локалне телевизије, позивао дужнике да се супротставе извршењу судских одлука. Такође се износи да су судови и током 2004. године трпели својеврстан притисак једног дела средстава информисања која су у неким случајевима из судске надлежности (за које је постојало интересовање шире јавности), на непринципијелан и непрофесионалан начин информисала јавност, подстакнута и неодмереним критикама рада судова, па и конкретних судских одлука, од стране појединих представника извршне власти.

Овакав однос према судској власти отежавао је рад судова и у супротности је са положајем судства у правном систему и међународним стандардима, као и уставним и законским гаранцијама његове независности.

*
* *

У 2004. години код свих судова опште надлежности на територији Републике Србије било је у раду 1.704.616 предмета (од којих код општинских судова 1.559.566, код окружних судова 112.156 и код Врховног суда Србије 32.894 предмета).

Укупан број предмета у раду обухвата 1.196.620 предмета који су примљени у току 2004. године и 507.996 предмета који су као нерешени пренети из ранијих година.

Новопримљени предмети распоређени су према стварној надлежности судова на следећи начин: код општинских судова 1.079.506, код окружних судова 95.046 и код Врховног суда Србије 22.068 предмета.

Подаци показују да је укупан број примљених предмета у 2004. години, у односу на претходну годину већи за 21.643 предмета (око 2%). До повећања прилива дошло је код општинских судова за 20.935 предмета, и код Врховног суда за 708 предмета, док је код окружних судова прилив смањен за 941 предмет.

У општинским судовима прилив је повећан код кривичних предмета, и у истрази и првостепеном поступку као и код предмета у којима се поступак води против малолетних извршилаца кривичних дела – за укупно 4.755 предмета. До знатнијег повећања прилива дошло је код осталих ванпарничних предмета – за 15.191 предмет а повећање је у највећој мери изражено, као и претходне године, код предмета у извршном поступку и износи 98.224 предмета.

Код општинских судова прилив предмета је смањен у првостепеном парничном поступку за 2.282 и у оставинском поступку за 12.163 предмета.

Мада је укупан прилив нових предмета код окружних судова смањен у односу на 2003. годину, у неким поступцима је и повећан. Повећање је најизраженије код предмета у првостепеном кривичном поступку (за 1354 предмета), у истрази (за 147), кривичном поступку против малолетника (за 180), првостепеном парничном поступку (за 69 предмета) и у управном спору (за 165 предмета). До смањења прилива дошло је код предмета у другостепеном кривичном поступку (за 1080) и другостепеном парничном поступку (за 1776 предмета).

У Врховном суду Србије прилив је повећан само код управних предмета и то за 2.297 предмета, а смањен код кривичних предмета за 365 и код грађанских за 1.224 предмета.

Од укупног броја предмета у раду решено је 1.098.063 или око 64%. То је за 20.735 предмета мање него у претходној години. Код општинских судова мање је решено 18.363 предмета, код окружних 291 и код Врховног суда 2.081 предмет.

Остало је нерешено 606.553 предмета што је за 98.557 предмета више него на крају претходног извештајног периода.

Број нерешених предмета је на нивоу шестомесечног прилива (6,08) и представља погоршање укупне ажурности у односу на претходну годину (када је коефицијент ажурности био 5,18 месечног прилива).

Према устаљеним критеријумима за оцену ажурности судова, с обзиром на процесне одредбе, сматра се нормалним да се број нерешених предмета креће око тромесечног прилива одређене врсте предмета у првостепеном односно двомесечног прилива у другостепеном поступку.

У складу са овим критеријумима на подручју Врховног суда Србије број нерешених предмета према месечном приливу кретао се и то:

- истраге за око 4,3 месеца (у 2003. години око 4);
- првостепени кривични предмети за око 9,5 месеци (у 2003. години око 8,9);
- првостепени грађански предмети за око 9,9 (у 2003. години око 9,5);
- оставински предмети за око 2,7 месеца (у 2003. години око 2,6);
- другостепени кривични за око 2 месеца (у 2003. години око 1,9);
- другостепени грађански за око 2 месеца (у 2003. години 1,8);
- управни спорови за око 8,8 месеци (у 2003. години 7,3);
- предмети извршења (грађански) за око 7,7 (у 2003. години 5,7).

Подаци показују да је ажурност, у односу на претходну годину, у већој или мањој мери погоршана у свим предметима. Најизраженији пад ажурности бележи се код предмета у извршном поступку и управном спору.

И поред незнатног погоршања, ажурност је и даље добра у другостепеном поступку и у кривичној и грађанској материји.

Неки окружни судови завршили су годину без нерешених предмета у другостепеном поступку и у грађанској и кривичној материји или само у једној од њих. Без нерешених предмета у обе материје годину су завршили Окружни суд у Лесковцу и Окружни суд у Прокупљу а Окружном суду у Ваљево и Окружном суду у Зајечару остао је нерешен један односно три предмета. Веома добру ажурност испод једномесечног прилива у другостепеном кривичном поступку имају и окружни судови у Пожаревцу и Смедереву (0,10) Београду (0,20) Панчеву (0,38), Чачку (0,40), Крагујевцу (0,60), Неготину и Нишу (0,90).

У другостепеном грађанском поступку годину су завршили без нерешених предмета окружни судови у Ваљево, Зајечару, Пожаревцу и Чачку, а окружни судови у Неготину, Новом Пазару и Крушевцу имају по два односно три нерешена предмета на крају године. Скоро потпуну ажурност са коефицијентом од 0,07 до 0,10 остварили су у овом поступку окружни судови у Суботици, Ужицу и Пироту.

Међутим, у првостепеном кривичном поступку мали број окружних судова има ажурност испод или у висини тромесечног прилива нових предмета. Такву ажурност имају Окружни суд у Лесковцу (1,5) и Окружни суд у Пироту (3,00), а нешто изнад тромесечног прилива Окружни суд у Ужицу (3,5). Код осталих судова ажурност се креће од четворомесечног до деветомесечног прилива, а код два суда и више (11,30 односно 15,60).

Добру ажурност окружни судови остварују и код предмета у истрази и то у просеку око двомесечног прилива.

У управној материји општи просек ажурности окружних судова је испод тромесечног (2,63) месечног прилива нових предмета. Без нерешених предмета у овој материји годину су завршили Окружни суд у Ваљево и Окружни суд у Лесковцу (као и у претходном периоду).

Подаци показују да се највећи број управних предмета пред окружним судовима решава у року од 3 месеца, а један део у року од 3-6 месеци. У мањем броју предмета поступак траје преко 6 месеци и то искључиво због неблаговремене доставе списка од стране туженог органа, у неким случајевима ни после више ургенција.

Задовољавајући степен опште ажурности остварио је и одређен број општинских судова.

Међутим, посматрано по материјама, посебно код предмета у првостепеном кривичном и првостепеном парничном поступку, годинама актуелно стање неажурности општинских судова није битније поправљено. Тако у кривичној материји 48 општинских судова има заостатке од петомесечног до десетомесечног прилива, а 37 судова преко десетомесечног до двадесетомесечног прилива нових предмета. Највеће заостатке имају општински судови у Инђији (22,10), Шиду (21,40) и Сурдулици (21,06) као и претходне године. Општински суд у Тополи који је био у овој групи смањио је неажурност на 16,10.

У грађанској материји 58 општинских судова има заостатке од петомесечног до десетомесечног прилива, а код 35 судова заостаци су преко десетомесечног до деветнаестомесечног прилива нових предмета. Највеће заостатке има Општински суд у Сурдулици (21,80).

Општински суд у Кучеву који је у претходној години био најнеажурнији у овој материји поправио је своју ажурност са 20,20 на 14,90 месечног прилива.

Ажурност испод тромесечног прилива у првостепеном кривичном и парничном поступку остварио је мањи број општинских судова. Такву ажурност и у кривичној и грађанској материји имају Општински суд у Сокобањи са коефицијентом ажурности 1,20 у кривичној и 1,30 у грађанској материји, Општински суд у Ковачици са 2,20 у кривичној и 1,5 у грађанској материји, Општински суд у Ариљу са 2,50 у кривичној и 2,40 у грађанској материји и Општински суд у Тителу са 2,40 у кривичној и 2,73 у грађанској материји.

Ажурни су у првостепеној кривичној материји и општински судови у Димитровграду (0,70), Кладову (1,00), Сјеници (1,59) као и општински судови у Жабарима, Љубовији, Пријепољу, Новој Вароши и Сенти са коефицијетном ажурности од 2,10 до 2,70.

У парничној материји ажурност испод тромесечног прилива постигли су општински судови у Новом Бечеју (2,20), Бечеју (2,37), Књажевцу (2,40) и Параћину (2,70).

У односу на првостепени кривични и парнични поступак са евидентним стањем неажурности већег броја општинских судова знатно је боље стање, углавном код свих судова у области рада на оставинским и осталим ванпарничним предметима, код којих је ажурност у просеку испод тромесечног прилива.

Општи просек ажурности општинских судова у извршном поступку кад су у питању одлуке из грађанске материје, износи 7,7 месечног прилива. Број нерешених предмета је код већине општинских судова изнад тромесечног прилива, а 27 судова има заостатке веће од десетомесечног прилива. Општински суд у Крушевцу има нерешених извршних предмета на нивоу тридесетомесечног прилива. Насупрот томе, Четврти општински суд у Београду који прима више од половине укупног броја свих извршних предмета остварио је ажурност на нивоу једномесечног прилива нових предмета.

На основу података о постигнутој ажурности општинских судова у 2004. години произилази да је Општински суд у Ариљу најажурнији општински суд у Републици с обзиром да је у свим областима судског рада остварио ажурност испод тромесечног прилива нових предмета. Овај суд има и добар квалитет рада јер се из података о индивидуалном раду судија види да се судијама тога суда (осим једног) потврђује од 70% до преко 90% одлука.

За неажурност судова има више разлога објективне и субјективне природе који се наводе у извештајима окружних судова.

Према изнетим оценама нерешена кадровска питања у највећој мери утичу на дужину трајања судског поступка, а у протеклој години као што је већ истакнуто, непопуњеност судијских места била је изражена код великог броја судова. Уз ово се наводе и дужа одсуствовања услед болести или породилског одсуства.

И недостатак средстава за материјалне трошкове и посебне намене у доброј мери утиче на продужење трајања судског поступка, нарочито у предметима истраге и првостепеном кривичном поступку. Колико је овај разлог од утицаја на дужину трајања судског поступка види се из примера који у свом извештају истиче Окружни суд у Суботици. Наиме, како се наводи, у једном старом кривичном предмету у коме ће ускоро наступити апсолутна застарелост кривичног гоњења (у питању је озбиљан привредни криминал), где је Врховни суд поводом жалбе наложио књиговодствено финансијско вештачење, које према предрачуну кошта око 1.000.000,00 динара, тај суд већ две године тражи од Министарства правде одобрење ових посебних наменских средстава, али не добија ни средства нити било какав одговор. Исти суд, такође, наводи да се услед повећаних издатака за судске тумаче у бројним предметима у којима тај суд поступа због близине границе, месечно обраћа Министарству правде за одобрење средстава за ове намене али му се одобрава у просеку око 50% што у знатној мери отежава рад на кривичним предметима који су у току.

Осим тога, нарочито се истиче оптерећеност судија великим бројем предмета, повећање прилива све тежих и сложенијих предмета, неискуство једног броја судија, достава судских писмена, проблеми у вези са вештачењима, злоупотреба права од стране самих странака у поступку и други.

Када је реч о ажурности судова од значаја је стање нерешених предмета из ранијих година који се према Судском пословнику сматрају старим предметима. Познато је да најнеажурнији судови имају највећи број старих предмета, а највећи број притужби грађана односи се на дужину трајања судског поступка.

Проблем старих предмета везан је углавном за општинске судове јер окружни судови или немају старих предмета или је њихов број незнатан.

Према подацима из извештаја произилази да је и у 2004. години већина судова поступала у складу са упутством Врховног суда да стари предмети имају приоритет у раду. Уз такав приступ решен је велики број старих предмета, али, како се наводи у једном извештају, тај терет из ранијих година осећа се и даље.

Подаци показују да је програм решавања старих предмета код једног броја судова у знатној мери остварен и број старих предмета значајно је смањен. Тако је у судовима на подручју Окружног суда у Шапцу програм решавања старих предмета реализован са око 95%, а добри резултати постигнути су и на подручјима окружних судова Панчеву, Београду, Новом Саду, Ужицу, Пожаревцу, Краљеву и др. И поред тога, са предметима који су у 2004. години

постали стари, број ових предмета се опет повећава тако да је код неких судова у односу на 2003. годину повећано учешће старих у укупном броју нерешених предмета.

Међутим, важно је да се на овим предметима ради више него у ранијем периоду као и да је у глобалу знатно смањен број најстаријих предмета који су били у раду судова. Овакав закључак произилази из података да је у највећем броју старих предмета поступак покренут у последњих пет година. Појединачно по судовима види се да није мали број предмета и из ранијих година, па и оних у којима поступак траје преко 10 и више година.

Према исказаним подацима, на крају 2004. године, у општинским судовима остало је око 98.185 старих предмета што значи да они у укупном броју нерешених предмета код ових судова учествују са 17,11% што је приближно на нивоу претходне године, а представља побољшање у односу на ранији дужи временски период (уз напомену да мањи број судова није исказао податке о броју старих предмета у односу на укупан број нерешених предмета).

Највећи број старих предмета је из области грађанског права и то предмети у првостепеном парничном и извршном поступку. Претежни број тих предмета налази се код општинских судова у већим градским центрима као што су Београд, Ваљево, Нови Сад, Ниш, Крушевац, Крагујевац, Прокупље, а код неких од ових судова стари предмети учествују са 40% до преко 50% у укупном броју нерешених предмета (Прокупље, Крушевац).

За оцену укупних годишњих резултата рада судова опште надлежности од битног значаја је квалитет рада првостепених судова.

У кривичном и парничном поступку жалбом се побија свака трећа или четврта одлука општинских и скоро свака одлука окружних судова.

У 2004. години против првостепених одлука изјављено је 83.972 жалбе вишим судовима.

Од укупног броја разматраних одлука окружних судова у кривичној материји проценат потврђених првостепених пресуда повећан је у односу на претходну годину и износи 58% (у 2003. години био је 54,35%). Број укинутих пресуда повећан је са 18% у 2003. години на 20,48% у 2004. години док је број преиначених пресуда знатније смањен са 27% на 21,2%. Уколико се ови подаци упореде и са 2002. годином када је проценат потврђених пресуда износио 48,72%, укинутих 23,57% и преиначених 27,21% види се да је за протекле две године дошло до побољшања квалитета рада окружних судова у кривичној материји.

У грађанској материји проценат потврђених одлука окружних судова у 2004. години износи 57,08%, с тим што је у радним споровима потврђено 56,83%, а у осталим грађанским споровима 57,33%. Процент укинутих одлука повећан је са 10,69% у 2003. на 12,36% у 2004.

години (у радним споровима износи 13,45%, а у осталим 11,27%). То значи да је у протеклој години дошло до извесног пада квалитета рада у грађанској материји. Ако се, пак, ови подаци упореде са подацима из ранијих година (када је број укинутих одлука прелазило 17%, а број потврђених није износио ни 50%) може се оценити да се рад окружних судова и у грађанској материји побољшао.

У управној материји већ годинама, добар квалитет рада окружних судова даље је побољшан и износи 76% потврђених одлука (у 2003. години 72%).

Што се тиче општинских судова, квалитет рада је веома неуједначен од суда до суда па и на нивоу истог окружног суда. Из достављених извештаја произилази да је код неких

општинских судова дошло до побољшања квалитета рада у кривичној или грађанској материји (ређе у обе материје) док је код других квалитет опао у односу на претходну годину.

Подаци показују да је у кривичној материји од укупног броја ожалбених одлука у просеку потврђено око 55% одлука (у 2003. години 53%), укинута око 25% (у 2003. години 27%) и преиначено око 20% одлука (у 2003. години 20%). С обзиром на повећани проценат потврђених и смањени проценат укинутих одлука може се закључити да је квалитет рада општинских судова у кривичној материји у 2004. години побољшан. Одређен број општинских судова има квалитет знатно изнад просека са 68% до 82% потврђених одлука (Неготин, Нови Сад, Љубовија, Лозница, Младеновац, Четврти општински суд у Београду и др.). Има, међутим, општинских судова који немају потврђених ни 50% одлука а укида им се од 30% до 67% одлука.

У грађанској материји просек за подручне општинске судове на нивоу окружног суда креће се у распону од 50% до 60% потврђених и 25% до 40% укинутих, с тим што, као и у претходној години, претеже проценат од 30-40% укинутих одлука. И у грађанској материји неки судови имају квалитет знатно изнад просека са око 70% до преко 90% потврђених одлука (Мионица, Врбас, Рашка, Ужице, Шабац, Панчево, Ћуприја, Свилајнац и др.). Код више судова квалитет рада у радним споровима је веома добар са 72% до 92% потврђених одлука (Осечина, Ваљево).

На основу ових података произилази да је у грађанској материји код општинских судова дошло до побољшања квалитета рада у односу на претходни период. То је, као и у кривичној материји резултат појачаних активности на едукацији судија, судијских помоћника и приправника.

Општа је оцена, међутим, да и поред исказаног побољшања, квалитет рада већег броја општинских судова не задовољава, што са своје стране има утицаја и на ажурност судова јер се враћањем предмета на поновно суђење повећава број предмета у раду.

У неким извештајима се као отежавајућа околност за постизање задовољавајућег квалитета рада наводи немогућност специјализације, због малог броја судија и предмета, тако да судије поступају истовремено у више материја што се одражава на њихов квалитет рада.

Такође се, као један од разлога за повећани број укинутих одлука наводе честе измене правних ставова Грађанског одељења Врховног суда Србије, које су утицале да квалитет рада (исказан кроз однос потврђених, укинутих и преиначених одлука) код појединих судова не буде бољи.

У погледу законских разлога укидања одлука то су најчешће пропусти у примени процесног и материјалног права. Нарочито се велики број одлука укида због битне повреде одредаба кривичног или парничног поступка.

Осим тога, и даље се знатан број предмета у жалбеном поступку враћа општинским судовима неразматрен ради отклањања процесних недостатака. (Ваљево 29,70%, Сомбор 11%, Нови Сад 11,16%).

Посматрано појединачно по судијама, квалитет рада великог броја судија општинских судова креће се у границама исказаног просека судова. Један број судија општинских судова остварује квалитет знатно изнад просека са преко 75% до 100% потврђених одлука. Насупрот овима има судија чији је квалитет рада знатно испод просека са потврђених око 30%, а укинутих 70% до 80% одлука.

Да би се квалитет рада општинских судова довео у виши ниво предузимају се мере за стручно усавршавање судијских кадрова кроз све познате форме рада, при чему се посебно указује на обавезу непрекидног рада на сопственом стручном усавршавању.

Што се тиче квантитета рада судија подаци показују да је у протеклој години дошло до побољшања индивидуалног учинка судија кад је реч о испуњењу оријентационих норми. За разлику од ранијег дужег временског периода када већина судија општинских судова није остваривала квантитет на нивоу оријентационих норми, у 2004. години тај број је далеко мањи, односно већи број судија је не само испунио већ у мањој или већој мери и пребацио оријентациону норму.

Подаци за судије окружних судова показују да су са мањим изузецима, скоро све судије ових судова остваривале пребачај оријентационе норме, Иста оцена се односи и на председнике како окружних тако и општинских судова.

Осим тога, из више извештаја произилази закључак да је, у односу на ранији период, постигнут знатно бољи степен ажурности у благовременој изради судских одлука.

Кретање предмета из области кривичног права

У току 2004. године код свих општинских судова примљено је 54.530 првостепених кривичних предмета, код окружних 5.574 односно код свих судова 60.704 првостепених кривичних предмета. Са нерешеним предметима пренетим из ранијих година било је у раду код окружних и општинских судова 104.789 првостепених кривичних предмета, а то је више за 2.779 предмета. У исто време решено је у првом степену 56.824, а остало нерешено 47.965 предмета.

У односу на претходну годину више је решено 1.244 предмета, али је и број нерешених на крају године повећан за 2.924 предмета.

Осим тога, судови су имали у раду 66.727 предмета истраге што је за 4.435 предмета више него у претходној години. Решено је 48.268, а остало нерешено 18.459 предмет. Више је решено 2.018 предмета.

У 2004. години код окружних судова и Врховног суда Србије примљено је 23.813 другостепених кривичних предмета. Решено је 23.926, а остало нерешено 4.045 другостепених кривичних предмета.

У складу са Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала и Законом о организацији и надлежности државних органа у поступку против учинилаца ратних злочина у Окружном суду у Београду формирано је Посебно одељење за сузбијање организованог криминала као и Веће за ратне злочине, с обзиром да је овим законима за поступање у првом степену у предметима организованог криминала и ратног злочина одређена надлежност Окружног суда у Београду за територију целе Републике.

У току 2004. године у раду истражних судија Посебног одељења било је укупно 50 предмета, од којих је 25 нових примљено у 2004. години. Решено је 46 предмета, а 4 предмета је остало нерешено на крају извештајног периода.

У првостепеном кривичном поступку у раду овог одељења био је укупно 31 предмет од којих је 18 предмета примљено у току 2004. године, а 13 нерешених предмета је пренето из претходне године. У току 2004. године решено је 13 предмета а на крају извештајног периода остало је нерешено 18 предмета.

С обзиром на специфичност кривичних дела за која се води поступак у овом одељењу треба истаћи да се у сваком од ових предмета ради о великом броју оптужених лица којима се, по правилу, ставља на терет извршење већег броја кривичних дела.

У Већу за ратне злочине, истражне судије имале су у раду 75 предмета од којих је 67 предмета примљено у току 2004. године. Решено је 46 предмета а 29 је остало нерешено.

У првостепеном кривичном поступку у раду овог Већа било је 6 предмета од којих су 3 предмета примљена у 2004. години. У току године решено је 4 предмета а два предмета на крају године је остало нерешено.

Што се тиче структуре кривичних дела, према подацима из извештаја, нема битнијих измена у односу на претходни период.

У првостепеном поступку против пунолетних извршилаца кривичних дела, код окружних судова и даље су најбројнија кривична дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога и омогућавања уживања опојних дрога, затим кривична дела против имовине са елементима насиља, (у највећем броју разбојничке крађе и разбојништва и тешки облици ових дела), као и кривична дела из члана 33. Закона о оружју и муницији Републике Србије, с тим што је на неким подручјима дошло до пораста броја ових кривичних дела у 2004. години. Ове три групе кривичних дела биле су заступљене у укупном криминалу са преко 50%, као и претходне године.

У значајном броју била су заступљена и кривична дела против живота и тела а у мањем броју и друга кривична дела.

Код општинских судова, у првостепеном кривичном поступку против пунолетних извршилаца била су најбројнија кривична дела против имовине, затим кривична дела против

безбедности јавног саобраћаја и кривична дела против јавног реда и правног саобраћаја. Иза ових, највише су заступљена кривична дела против живота и тела, кривична дела против

привреде и кривична дела против части и угледа. Остала кривична дела заступљена су у мањем броју.

Што се тиче предмета у којима се као извршиоци појављују малолетници, подаци показују да је њихов број повећан у односу на претходну годину. Пред свим окружним и општинским судовима у 2004. години примљено је 4.272 предмета, што је за 1.104 предмета више него у 2003. години. До повећања прилива дошло је у већој мери код општинских судова за 924 предмета, док је код окружних судова више примљено 120 предмета.

Ако се ови подаци упореде са подацима из ранијег периода види се да је у 2004. години, први пут после 2000. године, дошло до повећања броја примљених предмета против малолетних извршилаца кривичних дела јер је претходне три године стално регистровано њихово смањење.

Подаци о структури извршених кривичних дела показују да малолетници најчешће врше имовинска кривична дела, често и најтежа са елементима насиља, а све су заступљенија и кривична дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога и омогућавање уживања опојних дрога.

И у 2004. години у Врховном суду је праћена и анализирана казнена политика судова за одређена кривична дела која преовлађују у структури криминала (кривична дела везана за дрогу, разбојништва, тешки случајеви разбојништва и разбојничке крађе као и кривична дела из члана 33. ЗООМ-а).

Анализа казнене политике биће приложена овом извештају.

Кретање предмета из области грађанског права

Судови су одлучивали у великом броју предмета у споровима из области грађанског права. У парничном и ванпарничном поступку примљено је 464.072 првостепених и 60.044 другостепених предмета свих врста. Оставинских и осталих ванпарничних предмета примљено је 236.528, а првостепених парничних 227.544 предмета. Са нерешеним предметима из претходне године судови су имали у раду укупно 756.758 парничних и ванпарничних предмета. То је за 18.272 предмета више него претходне године.

У току године решено је 520.227 предмета, а остало нерешених 236.531 предмета. У односу на претходну годину више је решено 10.138 предмета.

Од нерешених парничних и ванпарничних предмета највећи број (188.184) чине предмети у првостепеном парничном поступку.

У погледу структуре предмета из области грађанског права то су код предмета из првостепене надлежности окружног суда најчешће спорови ради заштите ауторског и патентног права, заштите права из индустријске својине и спорови за објављивање исправки информација. У групи ових предмета су и предмети за признање страних судских одлука.

У парничним предметима које су у првом степену судили општински судови заступљене су све врсте спорова. По структури доминирали су спорови из стварно-правних односа и облигационо-правних односа, а у знатном броју заступљени су и спорови из наследно-правних односа као и спорови из брачних и породичних односа.

Број радних спорова повећан је у 2004. години у односу на претходни период у коме је такође било веома изражено повећање броја примљених предмета радних спорова код одређеног броја судова. Код неких судова повећање броја ових предмета иде и преко 600% (Параћин). Према исказаним подацима у појединим судовима у структури парничних предмета преовлађују радни спорови (Крагујевац, Врање, Сурдулица, Панчево, Лесковац, Пожега, Пријепоље, Вршац, Параћин и други). Повећање броја радних спорова је последица изузетно тешког положаја у коме се налазе друштвена привредна предузећа која су већином у стечају или у поступку својинске трансформације. Зато је њихово повећање и изражено највише код судова на одређеним подручјима.

У структури радних спорова, најбројнији су предмети о престанку радног односа отказом рада као и предмети о новчаним потраживањима уз додатне захтеве за уплату доприноса здравственог и пензијског осигурања и за упис радног стажа у радну књижицу.

У ванпарничној области, структура предмета је углавном уједначена. Највећи број предмета односи се на поступак уређења имовинских односа (расправљање заоставштине, одређивање накнаде за експроприсану непокретност, деоба имовине, уређење међа) али и друге сложене ствари које спадају у ванпарничну сферу судског рада (састављање, потврђење и чување исправа, судски депозит и слично).

Као што се из приказане структуре предмета види у грађанској области судског рада судови су били оптерећени разноврсним и сложеним споровима, а бројна спорна правна питања у пракси судова требало је расправити без довољног упоришта у прописима или њиховим широким тумачењем.

У 2004. години код свих општинских судова примљено је 512.061 предмет за извршење правноснажних судских одлука у грађанским стварима, што је за 98.224 (око 23%) предмета више него претходне године. Код неких судова повећање прилива ових предмета иде и до 382,45% (Крагујевац). Са нерешеним предметима из ранијих година било је у раду 711.262 ових предмета. Од тога је решено 425.138 предмет или за 33.056 предмета више него претходне године. Остало је нерешено 286.131 предмет (за 86.930 предмета више него претходне године).

Што се тиче структуре извршних предмета код извесног броја судова у односу на предмете класичног извршења преовлађују предмети који се односе на извршење на основу веродостојне исправе и то нарочито иницираних од стране комуналних предузећа ради наплате комуналних услуга и они код појединих судова (нарочито у већим градским центрима) чине више од 80% укупног годишњег прилива нових предмета.

Из извештаја судова и овога пута произилази оцена да на дужину трајања извршног поступка утиче веома тешка укупна економска ситуација како физичких тако и правних лица, посебно привредних субјеката.

Код бројније групе извршних предмета (извршење на основу веродостојне исправе) поступак је најчешће неефикасан, због проблема око пописа, процене и заплене покретних ствари дужника, а услед економско-социјалних разлога најчешће и без ефекта због немогућности продаје заплених ствари, а осим тога велики број дужника и нема имовину нити запослење што онемогућава наплату.

Код неких судова (Лесковац) велики је број предмета извршења из радних спорова. У извештају тога суда се наводи да овај проблем не може да се реши од суда до суда већ укључивањем и других друштвено релевантних фактора.

Кретање предмета из области управног права

У 2004. години код окружних судова и Врховног суда Србије примљено је 10.639 тужби којима се покреће управни спор против коначних аката органа управе. У односу на претходну годину примљено је више 2.114 предмета или 24,79%.

Код окружних судова прилив је повећан за 165 предмета, а код Врховног суда за 1.949 предмета.

И даље је највећи број предмета и то 6.585 предмета примљено код Врховног суда Србије - док су сви окружни судови заједно примили 4.054 предмета. Са нерешеним предметима из ранијег периода судови су имали у раду 12.847 предмета управних спорова у првостепеном поступку од чега код Врховног суда 7.687 предмета, а код свих окружних судова 5.160 предмета.

У току године решено је 8.019 предмета (од чега 4.268 код окружних судова, а 3.751 предмет код Врховног суда Србије). Остало је нерешено 7.828 предмета (892 код окружних судова и 6.936 код Врховног суда).

Што се тиче структуре предмета код окружних судова највише управних спорова односило се на област пензијског и инвалидског осигурања. Од осталих предмета најбројнији су они који се односе на додатак за туђу негу и помоћ, затим грађевински и предмети из стамбене области, комуналне делатности.

Од стране окружних судова (Шабац, Сремска Митровица) указује се на веома лош квалитет рада органа који у управном поступку решавају о правима грађана, јер не поштују позитивне прописе, одлучују без прибављене документације, не дају потребна образложења и сл. услед чега се велики број тужби уважава и решења управних органа поништавају.

Рад судова са подручја Косова и Метохије

Као што је познато, рад судова са Косова и Метохије, после њиховог измештања у друге судове на територији Републике Србије, био је организован применом општег института процесног права - делегације судова, а почетком 2000. године, организован је у форми непосредног поступања. Рад неких од ових судова организован је и на Космету у местима где је концентрисан део српског и осталог неалбанског становништва које је тамо остало. Тако на Космету делимично функционишу сва три општинска суда са подручја Окружног суда у

Приштини - у местима Грачаница и Лепини. Општински судови са подручја Окружног суда у Косовској Митровици своје активности обављају претежно на Космету - у Косовској Митровици, Звечану и Лепосавићу.

Судови са Косова и Метохије решили су у 2004. години 143 кривичних предмета од којих 121 истражних, 15 предмета у првостепеном кривичном поступку и 7 предмета у другостепеном кривичном поступку. У парничној материји решили су 414 предмета у првостепеном и 118 предмета у другостепеном поступку. У структури парничних предмета појављују се предмети за развод брака, предмети у вези дужничко-поверилачких односа и радни спорови. Оставинских предмета решено је 539 и извршних 247 предмета. Осим овога, решено је 3.276 разних других захтева странака (дозвола за ступање у брак пре пунолетства, обезбеђење доказа, проглашење несталих лица за умрла и др.). У највећем броју случајева судови су

издавали разна уверења грађанима, вршили овере, поступали по замолницама, одговарали на примљене дописе разних институција и вршили друге послове по захтевима расељених лица.

Крајем 2004. године, у складу са одредбом члана 18. Закона о судијама, 38 судија са Косова и Метохије привремено је упућено на рад у судове на осталом делу територије Републике Србије.

ПРЕГЛЕД РАДА ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ ЗА 2004. ГОДИНУ

Рад Врховног суда Србије у 2004. години одвијао се и даље у условима прешироко утврђене надлежности у суђењу, због поновног одлагања рока за почетак примене одредаба о организацији и надлежности судова из Закона о уређењу судова.

Мада је услед тога био оптерећен великим бројем предмета Врховни суд је у 2004. години, обавио и бројне друге послове из своје надлежности изван суђења која му је поменути закон утврђена као највишем суду у Републици. Ту је, пре свега, обезбеђивање јединствене судске примене права путем заузимања начелних правних ставова, разматрање примене закона и других прописа и рада судова, објављивање судске праксе, рад на стручном оспособљавању судијских кадрова кроз све форме рада, организовање и учествовање на разним саветовањима, семинарима и округлим столовима по актуелним правним питањима, учествовање у припреми нацрта појединих закона и друго.

Врховни суд је своје функције и у 2004. години остваривао са знатно смањеним бројем судија.

Према важећој систематизацији која је утврђена од стране Народне Скупштине Републике Србије у Врховном суду Србије систематизовано је 77 судијских места.

На почетку извештајног периода било је попуњено 56 судијских места (са председником суда), а у просеку је приближно исти број обављао дужност и у већем делу 2004. године. Наиме, једна судија је упуњена на рад у Посебно одељење Окружног суда у Београду непрекидно од избора за судију Врховног суда (2003. године); у првој половини године престала је судијска дужност у односу на три судије; у исто време разболео се један судија који је до краја године био на боловању (које још траје). У другој половини године један судија је упуњен на рад у

Окружни суд у Новом Саду и још једна судија је такође била на дужем боловању. Десет нових судија који су изабрани у августу 2004. године почело је са радом 1. септембра 2004. године. То значи да је у већем делу године суд радио са знатно смањеним бројем судија и то: Кривично одељење у просеку са 19 судија, Грађанско са 26 и Управно одељење са 12 судија, тако да нека судска већа у сва три судска одељења нису била у пуном саставу и допуњавана су судијама из истог одељења.

На крају године било је попуњено 63 судијских места – 14 мање од броја систематизованих судијских места.

Просечна оптерећеност судија у односу на укупан број предмета у раду износила је 587 предмета, а у односу на укупан број решених 353 предмета по судији.

У остваривању задатака Врховног суда, одговарајући допринос дало је и 73 судска саветника и 68 осталих запослених.

Смештајни услови у којима суд ради су доста лоши. Мада формално суд има своју зграду она је неподесна за смештај и само једног судског одељења са секретаријатом суда. Зато су два судска одељења остала у ранијим просторијама суда, у другој згради, које такође нису довољне за њихов смештај, тако да неке судије, не само што немају своје канцеларије него немају ни радни сто, а у истој ситуацији је судско особље.

Обим послова, стање ажурности и начин решавања предмета

У 2004. години у Врховном суду Србије примљено је укупно 22.068 нових предмета ради одлучивања о жалбама и ванредним правним лековима, што је за 708 предмета више у односу на претходну годину.

Са нерешеним предметима из претходне године суд је имао у раду укупно 32.894 предмета (за 206 предмета више него у 2003. години).

Од новопримљених предмета у Врховном суду Србије било је из кривично-правне области 6.859 предмета, из грађанско-привредне 7.244 и из области управног спора 7.965 предмета. Према врсти правних лекова примљено је 4.599 предмета по жалбама на одлуке окружних судова, 8.954 предмета по ванредним правним лековима, 6.585 предмета управних спорова у првостепеном поступку и 1.930 осталих предмета.

У току 2004. године решено је 19.781 предмета, или око 60% од укупног броја предмета у раду. Решено је 2081 предмета мање у односу на претходну годину.

Остало је нерешених 13.113 предмета (за 2.287 предмета више него на крају претходне године). Број нерешених предмета је нешто изнад седмомесечног прилива нових предмета (7,13) и представља погоршање ажурности у односу на претходну годину када је износила 6,08.

Одлучивање о кривичним предметима

Кривично одељење Врховног суда Србије примило је у 2004. години 6.859 нових предмета што је за 365 предмета мање него у 2003. години и представља смањење прилива за 5%.

Смањење прилива највише је изражено код основне групе предмета по жалбама ни пресуде првостепених судова (9,13%), а одразило се и код предмета по жалбама на решења првостепених судова (3%), малолетничким предметима (4%), по захтевима за ванредно ублажавање казне (4,4%) као и по захтевима за делегацију надлежности и предлозима за продужење притвора (7,3%).

Прилив је повећан код захтева за испитивање законитости правноснажне пресуде (4,9%), захтева за заштиту законитости (за 5,5%) као и по жалбама на пресуде другостепеног суда (за 62,5%).

Повећање прилива по захтевима за испитивање законитости правноснажне пресуде условљено је и доношењем Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку којим је омогућено подношење овог ванредног правног лека и против пресуде Врховног суда Србије донете у другом степену.

Са нерешеним предметима из 2003. године у раду је било укупно 8.952 кривичних предмета.

У току године решено је 6.957 предмета или око 78% од укупног броја предмета у раду. У односу на претходну годину мање је решено 592 предмета или 7,8%.

На крају године остало је нерешено 1.995 предмета, што је за 94 (4,8) предмета мање него на крају 2003. године.

Број нерешених предмета је на нивоу 3,49 месечног прилива нових предмета што значи да је одељење одржало стање ажурности из претходне године (када је било на нивоу 3,48 месечног прилива).

Стање ажурности само у односу на најзначајнију врсту предмета у раду по жалбама на одлуке првостепених судова такође је одржано на нивоу претходне године и одговара четворомесечном приливу нових предмета.

Годишњи прилив предмета по једном судији био је 361 предмет, просечно месечно по судији 30,08. На овако велико оптерећење утицало је смањење броја судија у одељењу због упућивања једне судије у Окружни суд у Београду - Посебно одељење одмах по избору за судију Врховног суда, као и дуже боловање једног судије које још траје. Просечно је решено по једном судији 366 предмета а месечно у просеку 33 предмета (уз одступања која су изражена у радној листи појединачног учинка).

У погледу начина одлучивања по сваком редовном или ванредном правном леку стање је следеће:

Од укупно решених 2.256 предмета по жалбама против првостепених пресуда потврђено је 1.307 предмета (58%), укинута у 462 предмета (20,48) и преиначена у 478 предмету (21,2). Од преиначених пресуда у 201 предмету казна је поштрена, а у 277 предмета казна је ублажена.

Из наведених података произилази да је проценат потврђених првостепених пресуда повећан у односу на претходну годину када је износио 54,35% али је повећан и проценат укинутих пресуда са 18 на 20,48. Процент преиначених првостепених пресуда је знатно смањен са 27 на 21,2 при чему је код преиначених пресуда дошло до поштравања казне у мањем броју случајева у односу на претходну годину.

Може се закључити да је дошло до побољшања квалитета рада првостепених судова у односу на 2003. годину.

Код ванредних правних лекова, од укупно решених 1.051 предмет по захтеву за ванредно ублажавање казне усвојено је 119 (11,32%), а одбијено 930 (88,5%). Број усвојених захтева је већи за 29 у односу на претходну годину. Упоређивање ових података са подацима из претходне две године указује да је ВСС задржао оштре критеријуме код решавања по овом ванредном правном леку. Захтева за испитивање законитости правноснажне пресуде усвојено је 75 (16,3), а одбијено 377 захтева (82%). Захтева за заштиту законитости усвојено је 73 (77,69%), а одбијено 21 (22,34%).

У 2004. години било је у раду и 17 предмета трећег степена по жалбама на пресуде другостепеног суда. У току године решено је 8 предмета (47%) а остало је нерешено 9 предмета. Од решених предмета пресуде су потврђене у 10% предмета, а 37% је укинута. У једном предмету жалба је одбачена.

Структура кривичних дела по предметима који су били у раду у 2004. години слична је оној у претходној години. Преовлађују предмети из надлежности петорног већа, с тим што се у највећем броју случајева ради о кривичним делима убиства (10,2), разбојништва и тешким облицима ових кривичних дела (30,2). Осим ових највише су била заступљена кривична дела неовлашћене производње и стављање у промет опојних дрога (33,7%) и кривична дела из Закона о оружју и муницији (17%). Сложеност и тежина кривичних дела испољава се кроз најтеже облике кривичних дела за које је забрањена и најтежа казна (затвор од 40 година) као и кроз предмете где се ради о великом броју саизвршилаца односно саучесника у једном или више кривичних дела.

У 2004. години примљено је 83 предмета по жалбама на одлуке првостепеног суда из надлежности Округног суда у Београду - Посебног одељења за поступање у предметима са елементом организованог криминала. Од овог броја у 78 предмета радило се о жалбама изјављеним против првостепених решења о продужењу притвора, жалбама на решења о издвајању из списка записника са исказима окривљених, жалбама на решења о одбијању предлога за издвајање записника из списка предмета, у 4 предмета одлучено је о предлозима за продужење притвора. У једном предмету Врховни суд је одлучивао о жалбама изјављеним против првостепене пресуде, али није правноснажно пресуђено јер је првостепена пресуда укинута због битних повреда одредаба кривичног поступка и предмет је враћен на поновно суђење Посебном одељењу Врховног суда Србије.

Веће за ратне злочине Врховног суда примило је укупно 21 предмет и то по жалбама на решења о продужењу притвора, предлозима за делегацију надлежности, предлозима за продужење притвора а одлучивало је и о сукобу надлежности. У Већу за ратне злочине у

2004.години није било предмета по жалбама на првостепене пресуде Већа за ратне злочине Округног суда у Београду.

У извештајном периоду у оквиру Кривичног одељења праћена је и анализирана казнена политика како Врховног суда као другостепеног суда тако и првостепених судова за одређена кривична дела и то: разбојништво (члан 168. КЗ РС), тешки случајеви разбојничке крађе и разбојништва (члан 169. КЗ РС), неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога (члан 245. ОКЗ), омогућавање уживања опојних дрога (члан 245. ОКЗ) и неовлашћено набављање, држање и ношење, израда, размена и продаја ватреног оружја, муниције или експлозивних материја (члан 33. ЗООМ-а).

Одлучивање о грађанско-привредним предметима

У извештајном периоду примљено је из ове области 7.244 предмета. У односу на претходну годину прилив је смањен - за 1.224 предмета. Са нерешеним предметима из претходне године суд је имао у раду укупно 11.112 предмета из области грађанско-привредног права.

Од новопримљених предмета, по правним лековима, било је 6.153 предмета и то: по жалбама 120 предмета, по ревизији 5.817 предмета (у грађанским 5.289 предмета и у привредним споровима 528 предмета) и по захтеву за заштиту законитости 600 предмета (у грађанским 158 предмета и у привредним споровима 58 предмета).

Осим предмета по правним лековима примљено је још 1101 предмета који се тичу одлучивања о сукобу стварне и месне надлежности и о делегацији судова.

У току године решено је 8.155 предмета или око 73,38% од укупног броја предмета у раду. У односу на претходну годину мање је решено 1.051 предмета.

Месечни број примљених предмета по судији износи 30,18, а решених 33,97 предмета, што је знатно више од оријентационе норме.

Остало је нерешено 2.957 предмета (911 предмета мање него у 2003. години). Број нерешених предмета је на нивоу 4,89 месечног прилива што значи да је ажурност побољшана у односу на претходну годину (када је износила 5,47).

У оквиру Грађанског одељења постоји специјализовано веће за привредне спорове, које поред ових спорова решава спорове и из осталих материја осим радних спорова.

У извештајном периоду специјализовано веће примило је из материје привредних спорова 586 предмета. Са нерешеним предметима из претходне године имало је у раду 781 предмет. У току године решено је 583 предмета (74,64%), а остало је нерешено на крају године 198 предмета.

У погледу начина решавања по сваком ванредном правном леку стање је следеће:

У грађанским споровима од укупно решених 6.122 предмета ревизија је одбијена у 4.275 предмета (70,5%), (од тога у радним споровима у 1019 предмета или 56,83%, а у осталим грађанским споровима у 2.482 предмета или 57,33%), уважена укидањем у 685 предмета (11,27%), уважена преиначењем у 388 предмета (6,2%), одбачена у 993 предмета (16,22%) и решено на други начин у 563 предмета.

У привредним споровима од укупно решених 525 предмета ревизија је одбијена у 221 предмету (42,01%), уважена укидањем у 93 предмета (17,71%), уважена преиначењем у 17 предмета (3,83%) одбачена у 122 предмета (23,23%) и решено на други начин 72 предмета (13,71%).

По захтеву за заштиту законитости у грађанским споровима од укупно решених 187 предмета захтев је одбијен у 47 предмета (76,13%), усвојен у 115 предмета (61,49%) и решено на други начин 25 предмета (13,30%). У привредним споровима од укупно решених 58 предмета захтев је одбијен у 16 предмета (27,58%) усвојен је у 35 предмета (60,34%), а решено је на други начин у 7 предмета (12,06%).

Одлучивање о законитости коначних управних аката

У 2004. години примљено је 7.965 предмета из области управног спора, што је за 2.297 предмета или 33% више у односу на претходну годину. Повећање прилива се у највећој мери одразило код иначе најбројније групе предмета, а то су предмети из првостепене надлежности Врховног суда којих је примљено укупно 6.585 предмета. То је за 1949 предмета више него у претходној години, а 2531 предмет више него што су у овом поступку примили сви окружни судови заједно.

Са нерешеним предметима из претходне године Одељење за управне спорове имало је у раду укупно 12.830 предмета.

У току године решено је 4.669 или око 35% од укупног броја предмета у раду 389 просечно месечно решених предмета. Остало је нерешено 8161 предмета.

Број нерешених предмета је око дванаестомесечног прилива (12,29), што значи да је ажурност погоршана у односу на претходну годину када је коефицијент ажурности износио 10,30%.

Ако се укупан број решених предмета посматра у односу на број судија у одељењу онда то износи 45 просечно месечно решених предмета по судији, што је знатно више од оријентационе норме.

Што се тиче структуре новопримљених предмета у којима се оцењује законитост аката републичких органа управе најбројнији су акти Пореске управе при Министарству финансија и економије Републике Србије којих је примљено 3.021 предмета. То су пре свега предмети из фискалне области као што су све врсте пореза и доприноса, комуналне таксе, и друго. Из надлежности Министарства финансија примљено је и 1.030 других предмета који се односе на враћање земљишта, самовласно заузеће земљишта, експропријацију и друго, што значи да се више од половине новопримљених предмета односи на оцену законитости аката Министарства финансија и економије Републике Србије. Следећу групу по бројности предмета чине акти Министарства за капиталне инвестиције Министарства унутрашњих послова и других

министарстава, Народне банке Србије, Адвокатске коморе Србије, Националне службе за запошљавање итд.

Предмети решавани у току 2004. године били су по својој структури веома сложени. То се пре свега односи на предмете заштите изборног права, пореза на екстрапрофит, одузимање дозвола за рад и ликвидација банака, приватизација предузећа јавном продајом и аукцијом, као и предмете из области јавних прихода, царинског, спољнотрговинског и девизног пословања, што је последица нове надлежности Врховног суда Србије у управној материји након усвајања Уставне повеље ДЗ СЦГ и примене нових прописа у овој области који су у међувремену донети.

У погледу начина одлучивања у покренутих управних споровима стање је следеће:

Од укупно решених 3.751 предмета у првостепеном поступку тужба је одбијена у 2.086 предмета (56%) тужба је уважена и управни акт поништен у 1.021 предмету (26%), тужба је одбачена у 319 предмета (8,5%) и решено је на други начин 325 предмета (9%).

У предметима по захтевима за ванредно преиспитивање пресуда окружних судова у управним споровима од укупно решених 451 предмета уважено је захтева у 82 предмета (18%) одиђено у 361 предмету (80%) и решено на други начин 8 предмета (2%).

У предметима у којима се одлучује по жалбама укупно је решен 106 предмета од којих је у 81 предмету или 76% жалба одбијена, у 6 предмета или 6% жалба је уважена, а у 15 предмета или 14% жалба је одбачена, док је 4 предмета решено на други начин (4%).

Ови подаци показују да је добар квалитет рада окружних судова одржан и у 2004. години, с обзиром на број потврђених одлука.

По захтевима за заштиту законитости од укупно решених 28 предмета уважено је 18 захтева (64%), а одбијено 10 захтева (око 36%).

У предметима по захтевима за ванредно преиспитивање решења о прекршајима, од укупно решених 321 предмета уважен је захтев у 16 предмета (5%) одбијен је захтев у 279 предмета (93%) и 6 предмета је решено на други начин (2%).

Оцена квалитета и законитости разматраних одлука

Мада је оцена квалитета и законитости разматраних одлука већ изнета у оквиру приказа рада сваког судског одељења појединачно, неопходно је да се у овом извештају ти подаци сагледају и збирно за Врховни суд у целини и то како следи:

У другостепеном поступку у Врховном суду решавано је 4.678 предмета и то: кривичних 4.445, грађанских 127 и управних 106 предмета. Потврђено је 3.208 (71%) одлука окружних судова, укинута 820 (17,6%), преиначено 584 (12,4%) одбачено жалби 54 (0,11%) и решено на други начин 12 предмета (0,03%). Број укинутих одлука у односу на укупан број решених предмета у другостепеном поступку у оквиру одређене врсте предмета највећи је код грађанских предмета - 33%, а затим код кривичних 17,7% и најмањи код предмета управних спорова - 0,3%. Највећи број одлука у кривичним предметима укинут је због битне повреде

одредаба кривичног поступка, док су у грађанским споровима и предметима управног спора све одлуке укинуте због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Од 367 решених захтева за заштиту законитости захтев је усвојен у 241 предмету (65,66%). Посматрано према областима судског рада највише захтева за заштиту законитости усвојено је у грађанским споровима (115).

Ако се подаци о броју решених и усвојених захтева за заштиту законитости упореде са претходном годином види се да је решено мање 325 захтева али да је проценат усвојених повећан – са 29,4% (у 2003) на 65,66% (у 2004. години).

Од 8.910 решених захтева по осталим ванредним правним лековима укључујући и захтев за судску заштиту у предметима прекршаја усвојено је 1.467 или (16,46%). У односу на број решених предмета по сваком ванредном правном леку највише је усвојено ревизија у грађанско-привредним споровима - 1175, а најмање захтева за судску заштиту у предметима прекршаја. У односу на претходну годину знатно је повећан број усвојених захтева за заштиту законитости док је број усвојених захтева код осталих ванредних правних лекова на приближно истом нивоу као претходне године.

Обезбеђивање јединствене судске примене права и друге активности изван суђења

Своју обавезу да обезбеђује јединствену судску примену права Врховни суд је извршавао одлучивањем о редовним и ванредним правним лековима против одлука судова опште надлежности и привредних судова, праћењем и проучавањем проблема судске праксе који су од интереса за правилну примену закона, испитивањем законитости коначних управних аката државних органа у управном спору и коришћењем других овлашћења која су му дата као највишем суду у Републици.

На седницама судских одељења разматрани су проблеми уочени у пракси судова и бројна спорна правна питања од интереса за примену закона.

Усвајањем правних схватања у великом броју случајева неадекватне и нејасне законске регулативе или правних празнина Врховни суд је обезбеђивао јединствено поступање судова и усмеравао судску праксу.

Нека од значајнијих правних питања по којима су заузета правна схватања била су:

Из области кривичног права:

- дозвољеност захтева за испитивање законитости правноснажне пресуде,
- рачунање рокова трајања притвора

Из области грађанског права:

- застарелост потраживања накнаде штете због незаконитог лишења слободе.
- разграничење између судске и управне надлежности;

- дозвољеност ревизије у споровима мале вредности;
- исплата отпремнине као услов престанка радног односа;
- правноснажна осуђујућа кривична пресуда као услов за отказ уговора запосленом због учињеног кривичног дела на раду или у вези са радом.

Усвојена су и два правна закључка:

- форма и право запосленог на одбрану у поступку отказивања уговора о раду из дисциплинских разлога;
- одлагање извршења на образложени захтев Републичког јавног тужиоца под условима из члана 17. и 18. Закона о јавном тужилаштву.

Из области управног права:

- Утврђивање стажа осигурања цивилних лица на служби у Војсци Југославије,
- Стварна надлежност општинског суда ради заштите изборних права у поступку избора за посланике АП Војводине.

Током године судије сва три судска одељења извршиле су према утврђеном програму обилазак већег броја окружних судова и учествовале у раду регионалних саветовања која су била организована од стране окружних судова. Саветовања ове врсте су од посебног значаја за стручно усавршавање судија јер се на њима расправља о конкретним спорним правним питањима која се постављају претежно од стране подручних општинских судова.

У судским одељењима су, такође, биле формиране радне групе од по неколико судија које су пружале непосредну стручну помоћ нижим судовима.

И током 2004. године судије Врховног суда биле су ангажоване на едукацији младих судијских кадрова према унапред утврђеном програму а у организацији Правосудног центра.

У остваривању своје функције обезбеђивања јединствене судске примене права Врховни суд је у октобру 2004. године организовао у Врњачкој Бањи редовно годишње саветовање судија свих судова опште надлежности. Саветовање је било посвећено актуелним правним питањима

из праксе судова, изузетно значајним за примену закона и изградњу и усаглашавање судске праксе у области кривичног, грађанског и управног права. Изложено је 26 реферата од којих 6 из области кривичног, 11 из области грађанског и 9 из области управног права. Највећи број реферата припремиле су судије Врховног суда Србије а сви реферати објављени су у Билтену судске праксе Врховног суда Србије, пре почетка саветовања. По свим рефератима вођена је исцрпна расправа.

Од стране учесника саветовања постављен је пре и током саветовања велики број спорних правних питања на која су одговоре давале судије Врховног суда.

Саветовање је било добро посећено од стране судија из свих судова опште надлежности а и привредних судова. Поред великог броја судија саветовању је присуствовао и изванредан број јавних тужилаца и јавних правобранилаца и њихових заменика, као и представника одређеног броја других државних органа и организација за чији рад је од значаја проблематика којом се бавило ово саветовање, а чија се коначна акта оцењују у управним споровима. Својим учешћем

у дискусији а неки и са рефератима допринели су да расправа о многим правним питањима буде свестранија.

За време саветовања одржани су и састанци са председницима окружних и општинских судова по питањима од значаја за рад судова.

Саветовање је имало и више пропратних садржаја (видео презентација саветовања, презентације прописа и других издања појединих издавачких предузећа, рад на рачунарима).

Судије Врховног суда учествовале су са рефератима и у расправи и на многим другим стручним састанцима, семинарима, округлим столовима и саветовањима која су организована од стране других органа и организација по правним питањима из разних области права или поводом примене нових закона.

Тако су судије Кривичног одељења учествовале:

- у раду округлог стола који је организовала Комисија за реформу правосуђа на тему разматрања Нацрта Кривичног закона Републике Србије о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку против учинилаца ратних злочина;
- на тематским саветовањима у организацији Удружења за кривично право и криминологију Србије и Црне Горе и Удружења за кривично право Србије;
- на саветовању у организацији Института за упоредно право на тему: „Сукоб јавног и приватног интереса у троуглу моћи новца и политике“;
- у одбрани Извештаја о стању људских права у СЦГ пред Комитетом за људска права у Женеви у вези примене Пакта о грађанским и политичким правима, а у оквиру државне делегације СЦГ;
- на семинару „Стандарди судијске етике“, у организацији Друштва судија Србије уз подршку Америчког удружења правника Правна иницијатива за централну Европу и Евроазију (АВА СЕЕЛ) у Београду;
- у организацији Друштва судија Србије уз подршку „АВА СЕЕЛ“ на округлом столу на тему: „Овлашћења за непоштовање суда и дисциплинску одговорност судије у Београду“;

- на конференцији у организацији Министарства правде у сарадњи са Канцеларијом Светске банке за Србију и Црну Гору на тему: „Основи и стратегија реформе правосуђа у Србији, са освртом на реформе правне администрације“;
- на конференцији у организацији Фонда за хуманитарно право и Британске амбасаде у Београду на тему: „Командна одговорност пракса међународних судова на Косову“;
- у својству члана радне групе за израду предлога Закона о изменама и допунама Закона о орагнизацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала;
- на саветовању у организацији Центра за либерално демократске студије на тему: „Корупција у правосуђу“;
- учешће на округлим столовима у Дубровнику и Палићу у организацији OSCE на тему ратни злочини;
- на семинару у организацији Америчке амбасаде и Управе за борбу против прања новца.

Судије Грађанског одељења активно су учествовале у раду Копаоничке школе природног права, на Саветовању у Будви у организацији Удружења правника Југославије, на саветовању трговинских судова које је одржано на Златибору, на семинару у Будви као и на осталим значајним саветовањима.

Судије Грађанског одељења су чланови више радних група за израду закона преко надлежних министарстава и Друштва судија Србије; У организацији мисије ОЕБС-а у Србији и Црној Гори, судије овог одељења су учествовале у јавној расправи поводом радне верзије Закона о парничном поступку, радне верзије Закона о извршном поступку, учествовале на округлим столовима поводом презентације радних верзија наведених закона, учествовале на семинарима о имплементацији Закона о јавном информисању, који су одржани у три сесије у организацији Врховног суда Србије и ЦУПС-а у Београду, Пожаревцу и Зрењанину, као и на семинарима о имплементацији Закона о парничном поступку. У организацији Друштва Србије и Америчког удружења правника – правне иницијативе за Централну Европу и Евроазију (ABA/CEELI) један судија је учествовао на округлом столу.

Судије Управног одељења одржале су више састанака са представницима републичких органа управе на којима су их упознали са правним схватањима Одељења донетим у примени нових прописа. Састанци су организовани са циљем да се унапреди рад органа управе у доношењу управних аката како би се обезбедио што већи степен правне сигурности и поштовање права грађана.

Судије Управног одељења активно су учествовале у раду више саветовања у току године организованих од стране трговинских судова, прекршајних органа, банкарских односно финансијских организација, Фонда за пензијско и инвалидско осигурање и др.

Судије Врховног суда учествовале су и у раду радних група за израду закона из кривичноправне области, затим Закона о парничном поступку, Закона о браку и породичним односима, Закона о стечају и Закона о својинско правним односима, Закона о општем управном поступку, Закона о управним споровима, Закона о адвокатури, Закона о јавном бележничтву, Закона о националном ДНК регистру, Закона о условима за обављање послова вештачења и другим.

По актуелним питањима судског рада одржавани су редовни састанци председника Врховног суда са председницима окружних судова.

Врховни суд издаје Билтен судске праксе као гласило инструктивног карактера намењено судијама и судијским помоћницима свих судова као и широј јавности. У 2004. години изашла су из штампе три броја билтена од којих је један био посвећен годишњем саветовању у Врњачкој Бањи.

Рад Великог персоналног већа

Велико персонално веће Врховног суда Србије које је надлежно да одлучује о законом одређеним питањима положаја судија, током 2004. године примило је у рад 78 предмета.

Са нерешеним предметима пренетим из 2003. године у раду је имало 93 предмета. Решен је 91, а остала су нерешена 2 предмета.

Од решених предмета 38 предмета су лични захтеви за престанак судијске дужности који су након разматрања њихове ваљаности прослеђени Народној скупштини Републике Србије. Веће је за 18 судија и председника судова опште и посебне надлежности утврдило навршење радног века и о томе обавестило председника Врховног суда ради спровођења даљег поступка за престанак судијске дужности по овом основу.

Разматрано је постојање разлога за разрешење 25 судија. Тим поводом донете су одлуке којима је утврђено да постоје разлози за разрешење 5 судија због нестручног и несавесног рада, у односу на 3 судије и једног председника суда изречена је мера упозорења због нестручног и несавесног рада која се по правноснажности одлуке уписује у лични лист судије, за 7 судија и једног председника суда је нађено да нема разлога за разрешење, док је у односу на 3 судије поступак обустављен, јер су председници судова повукли свој предлог за разрешење. У односу на 2 судије предлог је одбачен јер поступак није покренут на начин прописан Законом о судијама и Пословником Великог персоналног већа. Велико персонално веће одлучивало је и о основаности приговора судија на одлуку о удаљењу од судијске дужности, о неспојивости судијске функције са обављањем других послова и дужности и утврђивало постојање разлога за престанак судијске дужности због трајног губитка радне способности. Размотрило је, три притужбе од којих су две прослеђене Надзорном одбору.

Велико персонално веће утврдило је и радни текст предлога за измене и допуне Закона о судијама и предлог измена и допуна Пословника Великог персоналног већа.

Рад Надзорног одбора

Законом о изменама и допунама Закона о судијама који је ступио на снагу 23. априла 2004. године, одређено је да се у Врховном суду Србије образује Надзорни одбор који има пет чланова.

На Општој седници у Надзорни одбор изабране су по две судије из Кривичног и Грађанског одељења и један судија из Управног одељења.

Надзорни одбор је конституисан на седници 30. јуна 2004. године. На истој седници донео је Пословник о раду Надзорног одбора у коме је ближе утврђен начин и критеријуми за рад, с обзиром да у Закону о томе није ништа одређено.

Од конституисања до краја године Надзорни одбор је примио 756 предмета (од којих се 581 предмет односи на парничну област судског рада).

Решено је 147 предмета док су остали предмети у току.

Надзорни одбор је у 2004. години донео решења о покретању поступка за разрешење седам судија због нестручног и несавесног рада, од којих је у извештајном периоду једно решење достављено Великом персоналном већу надлежном за даљи поступак.

С обзиром на велику несразмеру између примљених предмета из парничне материје и других материја, указује се на потребу евентуалног повећања броја чланова Надзорног одбора за још два члана (било би укупно седам) јер број примљених предмета у кривичној и управној материји не дозвољава смањење броја чланова Надзорног одбора из ових области.

Поступање по представкама и притужбама

Мада је Законом о уређењу судова надзор над поступањем у предметима у прописаним роковима и поступањем по притужбама и представкама, стављен у надлежност Министарства правде, велики број грађана обраћа се и даље Врховном суду притужбама на рад судова у Републици. У току 2004. године примљено је 1.377 предмета, а са нерешеним предметима из претходне године било је у раду 1.396 предмета по притужбама. Врховном суду се прослеђује и велики број притужби које странке упућују другим органима и организацијама.

У највећем броју притужби захтева се убрзање поступка по ревизији али се и даље велики број притужби односи на рад општинских и окружних судова, што је последица непоступања ових судова по притужбама странака које им се обраћају или се оспорава тачност садржине извештаја које председници судова достављају странкама. Притужбе на рад нижестепених судова углавном се односе на дужину трајања судског поступка, посебно у парничним и извршним предметима.

Велики број странака обраћа се Врховном суду и са захтевом за ревизију правноснажно окончаних поступака или тражи разрешење једног броја судија општинских и окружних судова.

У одређеном броју предмета странке исказују своје незадовољство и одлукама Врховног суда, посебно кад су у питању одлуке којим се ревизије одбацују као недозвољене, жалећи се да није правилно утврђена висина цензуса према којој се цени дозвољеност ревизије.

Све притужбе су благовремено обрађене и странке уредно обавештене.

Сарадња са другим органима и организацијама

У извршавању својих задатака Врховни суд је у 2004. години остварио добру сарадњу са другим правосудним органима у Републици као и са Министарством правде по актуелним питањима судског рада.

По многим питањима кад је за то постојала потреба остварена је сарадња и са свим осталим министарствима и другим државним органима, Фондом ПИО, затим са Адвокатском комором Србије, Друштвом судија и другим органима и организацијама, како Републике Србије тако и Државне заједнице Србије и Црне Горе.

Остварена је сарадња и са Врховним судом Црне Горе, као и са врховним судовима Републике Српске и Македоније.

Врховни суд Србије је у 2004. години имао веома активну и успешну сарадњу са међународним организацијама. Остварен је велики број контаката са представницима међународних владиних и невладиних организација које имају сталну мисију у Србији и Црној Гори, али и са међународним организацијама које су активне у региону или су боравиле у СЦГ ради израде извештаја за потребе Савета Европе, Европске уније, Хашког трибунала и других организација.

Сврха свих састанака била је, између осталог, и остваривање плодније стручне сарадње са европским и другим страним правосудним системима, у циљу усклађивања нашег правног система са европским стандардима. У том смислу, радна група за израду Нацрта Закона о парничном поступку је у јулу 2004. године боравила у Немачкој, ради упознавања са решењима које је усвојило немачко законодавство, а која би могла да буду уграђена и у наш правни систем. У овом пројекту су учествовали Врховни суд и Друштво судија Србије. Донатори овог пројекта су били ОСЦЕ, УСАИД и ИРЗ.

Међународна сарадња је нарочито значајна у вези са пружањем материјалне подршке нашем правосуђу.

Тако је средствима донатора Немачке фондације за међународну правну сарадњу (ИРЗ) довршена израда информационог система Врховног суда Србије. По оцени европских стручњака који су имали прилике да се упознају са информационом системом нашег суда, ово је изузетно модеран и практичан систем, који у потпуности одговара намени, уз једноставан приступ и руковање.

У пројекту који је финансирао Фонд за отворено друштво набављена је неопходна стручна литература из области грађанског, кривичног и управног права.

У сарадњи са Данским институтом за људска права, Врховни суд је започео пројекат „Визија реформе судства“. Пројектни тим састављен од пет представника суда је, уз стручну и техничку подршку канцеларије Данског института у Београду, урадио анализу стања у правосуђу. У наредној фази пројекта, идентификовани су проблеми у правосуђу који имају највећи значај односно чије је решавање приоритетно. Даљи развој пројекта је да се формирају радне групе за сваки од издвојених проблема, које ће бити састављене такође од судија и које ће имати задатак да предложе решења проблема кроз конкретне пројекте, а имајући у виду визију правосудног система који се жели постићи. Пројекат је значајан јер на систематски, аналитичан начин усмерава реформу судства на најважније проблеме, које су и уочили и решаваће их саме судије. Пројекат је још увек у току.

Средствима донатора финансирано је у целини и годишње саветовање судија у Врњачкој Бањи а донатори су били Фонд за отворено друштво и Дански институт за људска права.

Врховни суд учествује у неким пројектима чији није непосредни носилац, већ само усмерава и контролише њихову имплементацију. То је нпр. Пројекат Европске агенције за реконструкцију за увођење компјутерске технологије и јединственог софтвера у судове Србије, где председник Врховног суда по функцији учествује у заједничком Програмском савету пројекта са Министарством правде, и директно утиче на креирање и развој овог пројекта. Циљ тог пројекта је да се уведе јединствени софтвер и купи рачунарска опрема за неке пилотсудове у

Србији, а да се, ако софтвер покаже своју оправданост, касније пројекат прошири на што више градова у Србији.

Врховни суд, поред Министарства правде, учествује као наручилац и координатор пројекта британске организације ДФИД, који има за циљ успостављање јединствених статистичких стандарда за мерење учинка судова и судија, као и планирање буџета у правосудним институцијама, према неким од статистичких показатеља. Овај пројекат имаће конкретну примену такође у свим судовима Србије.

По питањима од значаја за рад судова и остваривање људских права остварена је сарадња са више других међународних организација, и представницима разних струковних организација из земаља Европске уније или САД.

Ту нарочито треба поменути: АБА – ЦЕЕЛИ (америчко удружење адвоката по питању финансирања низа семинара за стручно усавшавање),

- као и БООЗ – АЛЕН (Програм који је део УСА и АИД-а – америчка помоћ по питањима организовања и финансирања низа програма и округлих столова у области правосуђа).

По истим питањима остварена је сарадња и са Београдским центром за људска права а у вези едукације судских кадрова остварена је сарадња са Правосудним центром за стручно усавшавање судија.

*

* *

ЗАКЉУЧНЕ ОЦЕНЕ

На основу изнетих података оцењује се да је Врховни суд Србије у 2004. години, у знатно отежаним условима, због недовољног броја судија, повећаног прилива нових предмета, а делом и лоших смештајних услова, постигао добре резултате у остваривању своје надлежности и то како у функцији суђења тако и у погледу других функција које су му као највишем суду у Републици стављене у надлежност изван суђења.

У Кривичном и Грађанском одељењу суда решен је већи број предмета од годишњег прилива, а број нерешених предмета на крају године у овим областима рада смањен је у односу на претходну годину.

Знатно повећани прилив нових предмета у Управном одељењу, и поред уложених напора, није могао бити савладан са недовољним бројем судија, и утицао је негативно на степен ажурности суда у целини и укупне годишње резултате рада.

У остваривању своје надлежности изван суђења, делатност Врховног суда у 2004. години била је значајна како у функцији обезбеђивања јединствене судске примене права тако и на

плану стручног усавршавања судијских кадрова и других активности о којима је у извештају било речи, што је захтевало изузетне напоре и стручно ангажовање.

*
* *

Подручни судови опште надлежности, обављајући своје функције такође у отежаним условима, пре свега због непопуњених судијских места и повећаног прилива нових предмета,

гледајући у целини, нису успели да савладају годишњи прилив нових предмета тако да је број нерешених предмета на крају године повећан у односу на претходну годину и ажурност погоршана.

Стање ажурности већег броја општинских судова и даље не задовољава, нарочито у првостепеном кривичном и парничном поступку, где се заостаци крећу од петомесечног до двадесетомесечног прилива нових предмета.

У 2004. години дошло је до извесног побољшања квалитета рада и у кривичној и грађанској материји, мада и поред тога, квалитет рада већег броја општинских судова још увек није задовољавајући.

Добри резултати код већег броја судова постигнути су у реализацији програма решавања старих предмета, тако да је њихов број смањен.

Већина судија испуњавала је оријентациону норму, уз већи или мањи пребачај, а од стране председника више судова изнете су повољне оцене у погледу повећаног залагања судија на раду и доследнијег поштовања законских рокова за израду судских одлука у односу на ранији период.

*
* *

С обзиром на постигнуте резултате рада и услове у којима су они остварени оцењује се да су судови у протеклој години обавили своје функције на задовољавајући начин уз огромно залагање претежног дела судија, судијских помоћника и осталих запослених у судовима.

**ПРЕДСЕДНИК
ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ
Вида Петровић-Шкоро**